

Bereik van de jeugdgezondheidszorg

Is ieder kind in beeld?

De jeugdgezondheidszorg (JGZ) heeft als doel om elk kind in Nederland met jeugdgezondheidszorg te bereiken. Maar is iedereen in beeld? Of zitten er ook zorgmijders tussen? Wat kan de JGZ doen om dit te verbeteren? Een gesprek met onderzoekers Laura Willems over het bereik van de JGZ en Carin Rots-de Vries over het bereiken van gezinnen die vaak buiten beeld vallen.

Tekst: Bente Allessie en Suzanna van Dam

Laura Willems heeft tijdens haar onderzoeksfase voor de master Public Health aan de NSPOH onderzoek gedaan naar ouders en waarom die wel of niet gebruik maken van de jeugdgezondheidszorg (JGZ) en hun redenen om wel of niet naar een afspraak te komen. Dit onderzoek vond plaats bij de JGZ Zuid-Limburg. Willems: 'Uit het onderzoek kwam naar voren dat het bij lang niet alle ouders bekend is wat de rol van de JGZ precies is. Een aantal ouders gaf aan dat voor het eerste kind dit onderzoek wel nuttig is, maar dit bij de broertjes of zusjes niet meer zo nodig te vinden omdat je dan als ouder al meer weet.'

'Voor ouders is niet altijd helder wat de JGZ te bieden heeft', beaamt jeugdverpleegkundige Emily Miesen, werkzaam bij CJG Den Haag. 'Ik merk vaak dat het ook komt door twijfels over vaccineren of dat ouders de uitnodiging niet goed begrepen hebben, omdat ze de

Nederlandse taal niet voldoende beheersen.' In het onderzoek van Willems kwam ook naar voren dat praktische bezwaren meespelen zoals parkeergelegenheid, afstand naar de locatie en het regelen van opvang voor de andere kinderen. Willems draagt ook oplossingen aan. 'Het is belangrijk om aan te sluiten bij de ouder. Dit kan door aan te sluiten bij de route die al bij de ouder loopt, dus aanwezig zijn op de scholen en zichtbaar zijn in de wijken. Ook is het van belang om nut en noodzaak te verhelderen. Bijvoorbeeld door filmpjes over wat de ouder kan verwachten.'

Bejegening

Eveneens is de bejegening door JGZ-professionals van grote waarde op de attitude van ouders. Dit merkt Miesen ook in de praktijk. 'Als ik met ouders in gesprek ga waarom ze niet meer komen, geven ze ook soms aan dat het komt omdat de vorige afspraak niet prettig

'Voor ouders is niet altijd helder wat de JGZ te bieden heeft'

verlopen is.' Willems vult aan: 'Eigenlijk kun je het verdelen in twee stappen. Je hebt de beeldvorming van de JGZ. Ouders vormen een bepaald beeld door de ervaring tijdens de consulten, maar ook door hoe de JGZ buiten de consulten om in beeld komt. Bijvoorbeeld een column in de krant of bekende tijdschriften die ouders lezen.' Haar advies: 'Wees ook buiten de JGZ-muren positief aanwezig. Vervolgens heb je de benadering tijdens de consulten. Tijdens de consulten is de houding en manier van communiceren van groot belang voor een prettige ervaring voor ouders.' En ze heeft nog een advies: 'Door het structureel betrekken van ouders – bijvoorbeeld door ouderpanels – kan de JGZ-organisatie de inzichten en ervaringen van ouders inzetten bij de vormgeving van de zorg. Op die manier hebben ouders invloed op verbeteringen die doorgevoerd kunnen worden.'

Families op campings

Maar wat als de JGZ deze basis goed op orde heeft en toch niet alle gezinnen voor de deur staan?

Carin Rots-de Vries, senior onderzoeker GGD bij de West-Brabant en science-practitioner bij de Academische Werkplaats publieke gezondheid Brabant, heeft het boek *Outreaching werken in de Jeugdgezondheidszorg* gepubliceerd. Aan dit boek ligt jarenlang onderzoek ten grondslag. De JGZ heeft als uitgangspunt om elk gezin zo optimaal mogelijk te ondersteunen. 'Om dit waar te kunnen maken moet de JGZ zich voortdurend afvragen of er groepen zijn die verborgen blijven. Met de basis-

'De JGZ moet zich voortdurend afvragen of er groepen zijn die verborgen blijven'

zorg bereiken we bijna iedereen, maar er is een groep die we niet bereiken. Als JGZ hebben we het mandaat om ongevraagd zorg aan te bieden. Bijvoorbeeld aan families die wonen op campings.'

Denk hierbij aan seizoenarbeiders, statushouders of mensen die met spoed woonruimte nodig hebben doordat ze zijn vastgelopen in de systemen door

Interventie Bemoeizorg

De interventie Bemoeizorg in de JGZ die beschreven staat in het boek *Outreaching werken in de Jeugdgezondheidszorg* kan helpen om kinderen van moeilijk bereikbare gezinnen na een eerste contact in het vizier te blijven houden. De interventie bestaat uit 6 stappen:

- 1: onderzoek of er voldoende grond is om het gezin ongevraagd te benaderen
- 2: leg contact met het gezin
- 3: volg dit contact snel op
- 4: maak een integraal gezinsplan
- 5: zorg voor een goede overdracht
- 6: blijf het gezin monitoren.

bijvoorbeeld schulden. Ook wonen er mensen die er bewust voor kiezen, omdat ze onder de radar van de overheid willen blijven door de illegale activiteiten die zij uitvoeren, zo blijkt uit onderzoek van Carin Rots-de Vries en Joyce de Goede.

'Gezinnen leven daar vrij verborgen, maar hebben vaak wel kinderen die juist de zorg van de JGZ nodig hebben.

Tips

- **Neem geen werktas mee.** Binnenkomen bij een gezin gaat makkelijker als de bemoeizorger een informele uitstraling heeft.
- **Oefen goede openingszinnen.** Op het moment dat de voordeur opengaat, breekt het moment van de waarheid aan. De eerste zinnen die de bemoeizorger uitspreekt zijn cruciaal. Ze maken het verschil tussen een deur die weer dicht gaat of een uitnodiging om binnen te komen. Denk vooraf na over deze openingszinnen en oefen ze desnoods hardop. Goede openingszinnen hebben geen moraliserende toon, spreken oprechte betrokkenheid uit en nodigen uit tot een open gesprek.
- **Vraag toestemming voor handelingen.** Het is raadzaam voor alle handelingen, acties of stappen toestemming te vragen: 'Vindt u het goed als ...'. Dit geeft de ouder een gevoel van controle in een onzekere situatie.
- **Schep reële verwachtingen.** Zorg ervoor dat de cliënt reële verwachtingen heeft van de vervolghulp.
- **Straal niet uit: 'wij gaan dit wel voor u oplossen'.** Denk meer aan termen als: 'het wordt hard werken, maar het is de moeite waard en ik zal u op weg helpen'.
- **Tref voorzorgsmaatregelen voor uw veiligheid.** Voor zorgverleners die op huisbezoek gaan, kunnen voorzorgsmaatregelen nodig zijn om veiligheidsrisico's te minimaliseren. Kennis over verschillende typen agressie en de-escalerende werkvormen is een vereiste. Daarnaast gaat het om het nemen van praktische maatregelen. Zorg bijvoorbeeld voor een mobiele telefoon met een ingeprogrammeerd alarmnummer, ga bij twijfel samen met een collega en maak tijdstip en adres van elk huisbezoek bekend bij het secretariaat.

Bron: 'Outreachend werken in de Jeugdgezondheidszorg. Handleiding voor de interventie 'Bemoeizorg in de JGZ', auteurs: Carin Rots-de Vries, Ike Kroesbergen en Yonna Theunis.

Kinderen die permanent op de campings verblijven gaan niet altijd naar school.' Rots-de Vries merkt dat je daar als JGZ met kleine stapjes al veel kan bereiken. 'Bijvoorbeeld dat de kinderen weer naar school gaan! Dit vergt wel lef om in gesprek te gaan met de camping-eigenaar

'Kijk samen met de ouders wat het beste is voor het kind. Niet met de focus op het probleem, maar met de focus op de vraag en kracht van ouders'

Bente Allessie is jeugd- en stafverpleegkundige bij GGD IJsselland, bestuurslid van V&VN vakgroep Jeugd verpleegkundigen en redacteur bij Tijdschrift M&G

Suzanna van Dam is jeugd- en stafverpleegkundige bij Jeugdgezondheidszorg Zuid-Limburg en redacteur bij Tijdschrift M&G

bijvoorbeeld. Zij zitten namelijk niet altijd op jouw bezoek te wachten. Het is ook belangrijk om je eigen veiligheid te waarborgen. Daarom gaat de jeugdverpleegkundige vaak samen met de OGZ-verpleegkundige dit gesprek aan. Vervolgens kijken zij samen met ouders wat het beste is voor het kind. Niet met de focus op het probleem, maar met de focus op de vraag en kracht van ouders. Als de JGZ ze op zo'n moment goed ondersteunt kunnen ouders de vaardigheden die zij dan leren ook weer toepassen op andere gebieden van hun leven. Zij zijn de experts.'

Gelukkig lukt het in de meeste gevallen om in niet al te lange tijd contact te krijgen. Een persoonlijke aanpak waarbij de bemoeizorger belangstelling toont voor het gezin en het welzijn van het kind, leidt meestal tot bereidheid bij de ouder(s) om het gesprek aan te gaan. Uit het onderzoek van Rots-De Vries bleek dat bij 90 procent van de benaderde gezinnen drie contactpogingen volstonden. De benodigde tijd om contact tot stand te brengen bedroeg gemiddeld dertien dagen. ☺